

خوزستان در دوره ساسانیان

www.ketab.ir

نویسندگان:

سارا فخرائی

حسین فیضی

سرشناسه: فخرائی، سارا، ۱۳۶۱-
 عنوان و نام پدیدآور: خوزستان در دوره ساسانیان / نویسندگان سارا فخرائی، حسین فیضی.
 مشخصات نشر: اهواز: پژوهندگان راه دانش، ۱۴۰۰.
 فروست: پژوهندگان راه دانش؛ شماره نشر ۱۵۸۶.
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 موضوع: خوزستان -- تاریخ -- پیش از اسلام
 موضوع: Khuzestan (Iran: Province) -- History -- To 633
 موضوع: ایران -- تاریخ -- ساسانیان، ۲۲۶ - ۶۵۱م.
 موضوع: Iran -- History -- Sassanids, 226-651
 شناسه افزوده: فیضی، حسین، ۱۳۶۳-
 رده بندی کنگره: DSR۲۰۱۷
 رده بندی دیویی: ۹۵۵/۵۳
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیفا
 شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۰۷۲۰۷

انتشارات پژوهندگان راه دانش

www.ketab.ir

ناشر: پژوهندگان راه دانش
 شماره نشر: ۱۵۸۶
 نام کتاب: خوزستان در دوره ساسانیان
 نویسندگان: سارا فخرائی - حسین فیضی
 تیراژ: ۱۰۰۰
 نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰
 چاپ: ترنگ
 صفحه آرای: پژوهندگان
 ساینز: وزیری
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۵-۵۷۴-۰
 قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

website

www.db.ketab.ir

instagram

@Pajopress

حق چاپ و نشر محفوظ است.

طبق قانون حقوق نویسندگان و مصنفان هرگونه کپی برداری به هر روش پیگرد قانونی دارد.

دفتر تهران: ۶۶۱۲۰۵۵۴ - ۹۱۲۸۸۸۴۹۶۹
 دفتر اهواز: ۳۲۲۰۲۸۰۲ - ۹۱۶۱۱۸۵۱۱۸

فهرست

۷	مقدمه
۹	پیشگفتار
۱۱	فصل اول جغرافیای تاریخی خوزستان
۱۳	جغرافیای تاریخی
۲۳	زبان مردم خوزستان
۲۵	فصل دوم: تاریخ سیاسی خوزستان در دوره ساسانی
۲۷	اردشیر اول (۲۲۴ تا ۲۴۰)
۲۹	شاپور اول (۲۴۰ تا ۲۷۲)
۳۲	هرمزد اول (۲۴۲ تا ۲۷۳)
۳۳	بهرام اول (۲۷۳ تا ۲۷۶)
۳۴	بهرام دوم (۲۷۶ تا ۲۹۳)
۳۵	بهرام سوم (۲۹۳)
۳۶	نرسه (۲۹۳ تا ۳۰۲)
۳۶	هرمزد دوم (۳۰۲ تا ۳۰۹)
۳۷	شاهپور دوم (۳۰۹-۳۷۹)
۳۹	اردشیر دوم (۳۷۹ تا ۳۸۳)، شاهپور سوم (۳۸۳ تا ۳۸۸)، بهرام چهارم (۳۸۸ تا ۳۹۹)
۳۹	یزدگرد اول (۳۹۹ تا ۴۲۲ م)
۴۰	بهرام پنجم (۴۲۱ تا ۴۳۹)
۴۱	یزدگرد دوم (۴۳۹ تا ۴۵۹)
۴۱	پیروز (۴۵۹ تا ۴۸۴ م)
۴۲	قیاد اول (۴۸۸ تا ۵۳۱)
۴۳	خسرو اول (۵۳۱ تا ۵۷۹)
۴۳	شورش خوزستان در زمان خسرو انوشیروان
۴۹	هرمزد چهارم (۵۷۹-۵۹۰)
۴۹	خسرو دوم (۵۹۱-۶۲۸)
۵۰	قباد دوم (۶۲۸)، اردشیر سوم (۶۲۸-۶۳۰)
۵۰	یزدگرد سوم (۶۳۲-۶۵۱)
۵۳	فصل سوم: بررسی اوضاع اقتصادی ساسانیان در خوزستان
۵۷	بررسی مراکز اقتصادی (شهرها)
۵۷	جندی شاپور
۶۱	هرمزد اردشیر
۶۳	ایوان کرخه
۶۸	شوشتر
۶۹	آسیاب‌های باستانی سیکا

پیشگفتار

بر آمدن دودمان ساسانی را می‌توان نه تنها مبارزه پیروزمندانه یک پادشاه کوچک پارس (امروزه استان فارس) با پارتیان، بلکه با انبوه پادشاهان همسایه دانست. دانش ما از تاریخ پیش از ساسانی پارس تقریباً هیچ است مگر آن چیزهایی که به کمک سکه‌هایی که پادشاهان محلی ضرب کرده بودند می‌دانیم. از زمان فروپاشی قدرت سلوکی در ایران، اگر نه بیشتر، یعنی اندکی پس از مرگ اسکندر مقدونی، دست کم یک پادشاهی محلی در قلب سرزمین پارس وجود داشت. خرابه‌های تخت جمشید و پاسارگاد به تنهایی می‌توانست یادآور بایدار شکوه گذشته ناحیه باشد، گرچه آگاهی از وجود یک امپراتوری بزرگ اکثر به فراموشی سپرده شده بود. پدید آمدن دولتی استوار و نیرومند در ایران طی ربع دوم سده سوم میلادی را نمی‌توان تصادفی دانست. بی‌گمان ضعف و سقوط حکومت اشکانی با مرحله جدید رشد نیروهای مولده رابطه داشته است. وجود نوعی مناسبات اقطاعی در جامعه اشکانی و بسط و فزونی دودمان فرمانروا که اشراف بلندپایه ایران بودند، در واقع مانع بزرگی در راه رشد نیروهای مولده به شمار می‌رفت. مناسبات اجتماعی که بای نندی برای پیشرفت بود. نکته‌ای که این ادعا را تأیید می‌کند ناهمگونی شگفت‌آور سیاست داخلی و سیاست خارجی در پایان فرمانروای اشکانیان است. از شگفتی‌ها این است که آخرین پادشاه اشکانی با آنکه در پیکار با رومیان و دیگر دشمنان بیگانه پیروز بود با اینهمه در داخل کشور از موفقیت بهره‌ای نداشت. چنین به نظر می‌رسد که در پایان شاهنشاهی اشکانی به سبب رشد نیروهای مولده وجود حکومت مرکزی و پایان دادن به حکومت ملوک الطوائفی ضروری بوده است. وحدت ایران به سال ۲۲۴ میلادی به هنگام اردشیر بابکان پاسخگوی خواست‌های نوین جامعه ایران در آن روزگار بود. در مآخذ رومی از جمله نوشته‌های گرودیانوس و دیون کاسی گفته شده است که «شاه ادیانیه و فرمانروایان کرخ بیت سلوک و بیت - آرامای، بیت زابدای و ارزون در میان رودان فرمانروایی اردشیر را گردن نهادند»، تنها پس از چهار سال آن هم با کمک و یاری متحدان و شاهان کوچک میان رودان و دیگر شهربانان بود که اردشیر توانست سپاهیان اردوان پنجم را شکست دهد. موسی خورنی در کتاب تاریخ ارمنستان پیشرفت کار اردشیر را در آن می‌داند که دو شاخه از دودمان‌های پهلوی (پارتیان) که پهل سورن و اسپهبد نامیده می‌شدند به شاخه‌ای از دودمان خویش که به پارت شاهی داشتند رشک بردند و آماده شدند تا اردشیر

پسر ساسان را یاری کنند. انقراض اشکانیان و روی کار آمدن ساسانیان ظاهراً نتیجه یک اتحاد به رهبری اردشیر پاپکان بوده است.

پژوهش حاضر تحت عنوان «بررسی اوضاع سیاسی و اقتصادی خوزستان در دوره ساسانی» سامان یافته که به پنج فصل تقسیم گردیده است.

در فصل اول این کتاب، به جغرافیای تاریخی خوزستان از روی منابع مکتوب مورخان اسلامی پرداخته شده. فصل دوم، به اوضاع سیاسی خوزستان در دوره هر پادشاه ساسانی با استناد به منابع دسته اول این دوره (کتیبه‌ها، سکه‌ها و منابع مکتوب مورخین اسلامی و مورخان رومی) پرداخته‌ایم. در فصل سوم به صورت کامل به اوضاع اقتصادی ساسانیان و علل و عوامل درخشان شدن اقتصاد این استان بر مبنای داده‌های باستان‌شناسی پرداخته‌ایم؛ و نتیجه‌گیری کلی مباحث مطرح شده در فصل چهارم گنجانده شده است.